

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทบาทของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมหลักฐานชั้นสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องกระทำด้วยความบริสุทธิ์เที่ยงธรรม กล่าวคือพยานหลักฐานที่ได้มาจะต้องได้มาด้วยความสมัครใจโดยชอบด้วยกฎหมาย และยึดหลักฟังความทุกฝ่าย เพื่อให้ได้มาซึ่งความจริง และใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานทั้งสองฝ่าย พนักงานสอบสวนจะต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายดังกล่าวด้วยความเป็นกลาง อย่ามุ่งหมายที่จะให้ผู้ต้องหาถูกฟ้องศาลโดยปราศจากพยานหลักฐาน และจะต้องคำนึงว่าพยานหลักฐานทุกชนิดที่ได้ทำการรวบรวมมานั้นมีความสำคัญเท่ากันหมดจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งเสียมิได้เลย ถ้าเป็นพยานหลักฐานที่ทำการรวบรวมได้โดยชอบด้วยกฎหมาย โดยหลักแล้วพนักงานสอบสวนจะต้องทำการรวบรวมพยานหลักฐานที่มีคุณค่าต่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีได้อย่างชัดเจนและมีน้ำหนักน่าเชื่อถือต่อการพิจารณาซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลให้มากที่สุด แต่หากพยานที่ดีที่สุด (Best evidence) นั้นหาไม่ได้ก็ย่อมจะแสวงหาพยานหลักฐานชั้นรองที่มีน้ำหนักและเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่จะชี้ให้เห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือบริสุทธิ์ นำมารวบรวมไว้ในสำนวนได้ แต่พนักงานสอบสวนจะต้องให้เหตุผลหรือสอบพยานไว้ให้ชัดเจนว่าเหตุใดจึงไม่อาจสอบสวนพยานที่ดีที่สุดมารวบรวมไว้ได้ ทั้งนี้พนักงานอัยการจะได้นำสืบเหตุผลนั้นให้ศาลเห็นและรับฟังพยานหลักฐานชั้นรองนี้ได้ ซึ่งถ้าพนักงานสอบสวนระลึกเสมอว่าพยานที่ดีที่สุดคือพยานที่ได้มาจากการรวบรวมโดยชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวแล้ว ถ้ารวบรวมได้มากเท่าไรก็ยิ่งดี เพื่อผลในการซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งหมดที่มีอยู่ประกอบเหตุผลเข้าด้วยกัน อันจะทำให้เป็นที่แน่ใจว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือบริสุทธิ์ และจะเห็นได้ว่าไม่มีบทบัญญัติกฎหมายห้ามมิให้ศาลรับฟังคำให้การชั้นสอบสวนของพยานซึ่งเป็นพยานชั้นรอง เป็นข้อประกอบการพิจารณาของศาลแต่อย่างใด และหากพยานหลักฐานชั้นรองมีน้ำหนักเพียงพอศาลก็จะฟังลงโทษจำเลยได้ในที่สุด ซึ่งหลักเกณฑ์ของการรวบรวมหลักฐานชั้นรองพยานหลักฐานก็เพื่อยืนยันให้ทราบข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหา หรือเพื่อให้วิธีการนั้นได้พยานหลักฐานโดยชอบ หรือเพื่อให้ได้พยานหลักฐานเพื่อนำไปพิสูจน์ยืนยันว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายหรือบริสุทธิ์

ฉะนั้น พนักงานสอบสวนจึงควรแสวงหาพยานหลักฐานโดยปฏิบัติตามวิธีการของกฎหมายอย่างเคร่งครัด ซึ่งถ้าเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักกฎหมายแล้วพยานหลักฐานเหล่านั้น

ถือว่าเป็นพยานหลักฐานซึ่งได้มาโดยมิชอบศาลจะไม่รับฟัง เพราะเหตุว่านอกจากจะเป็นพยานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายแล้ว ยังเป็นพยานหลักฐานที่ไม่มีคุณค่าขาดความน่าเชื่อถือ และไม่อาจพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ พยานหลักฐานที่ได้มาก็จะเสียไปซึ่งจะไม่เป็นประโยชน์อย่างใดต่อคดีเลย

ฉะนั้น การก่อกองของพนักงานสอบสวนนั้นโดยหลักแล้วจะต้องก่อกองให้ได้พยานหลักฐานที่ดีที่สุด (Best evidence) และมีคุณค่ามีน้ำหนักรับฟังได้เข้ามาสู่สำนวน และถ้าพยานหลักฐานใดที่ไม่มีประโยชน์อย่างใดในคดี หรือพยานหลักฐานไม่เกี่ยวกับประเด็นในคดีแต่อย่างใดนั่นเอง พนักงานสอบสวนต้องก่อกองพยานประเภทนี้มีให้มียอยู่ในคดี และจะต้องทำการรวบรวมพยานหลักฐานที่เห็นว่ามีค่าสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อรูปคดีให้ได้มากที่สุด และจะต้องเข้าใจว่าพยานหลักฐานอย่างใดมีความจำเป็นต้องรวบรวมเอาไว้ และพยานหลักฐานอย่างใดไม่สมควรนำเข้ามารวบรวมไว้ในสำนวนดังได้ทำการศึกษามาแล้วข้างต้น ซึ่งการก่อกองพยานหลักฐานอย่างมีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้นั้นก็ต้องเกิดจากผู้ปฏิบัตินั้นด้วย ก็คือพนักงานสอบสวนนั่นเอง กล่าวคือพนักงานสอบสวนจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในบทบัญญัติของกฎหมาย และมีกลยุทธ์ เทคนิค ในการรวบรวมก่อกองพยานหลักฐานที่ได้ทำการศึกษามาแล้วเป็นอย่างดี หมายความว่าพนักงานสอบสวนจะต้องเป็นผู้มีวิจารณญาณ และมีความละเอียดรอบคอบ โดยการไต่ตรองอย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม และพิจารณาถึงหลักเหตุและผลของการได้มาซึ่งพยานหลักฐานต่าง ๆ นั้นด้วย เพื่อช่วยในการค้นหาความจริงของมูลคดีให้มีความถูกต้องที่สุด และการก่อกองนั้นได้กระทำด้วยความชอบธรรมตามหลัก (Due Process of Law) กล่าวคือต้องกระทำภายในกรอบของกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด และพึงยึดมั่นในหลักจรรยาบรรณและหลักแห่งความเป็นธรรมตามกฎหมาย ซึ่งพนักงานสอบสวนจึงต้องใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักคำพยาน และพยานหลักฐานอื่น ๆ ในคดีอย่างลึกซึ้งตามลักษณะและสภาพของพยานหลักฐานได้ โดยต้องคำนึงถึงการได้มาของพยานหลักฐานต่าง ๆ มีที่มาอย่างไร สอดคล้องต้องกันกับพยานหลักฐานอื่น ๆ ในคดีอย่างไร แม้ว่าพยานทุกปากจะให้การสอดคล้องกันก็ตาม ก็ต้องพิจารณาดูว่าสอดคล้องกับเหตุและผลหรือไม่ หมายความว่าพนักงานสอบสวนจะต้องค้นหาความจริงโดยใช้ยุทธวิธีและเทคนิคต่าง ๆ ในการรวบรวมพยานหลักฐาน และทั้งจากการสืบสวนแสวงหาพยานหลักฐานอันจะยังพอให้รู้ถึงข้อเท็จจริงหรือสิ่งแวดล้อมซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ด้วยความมีเหตุมีผลและเป็นธรรมอันจะพอให้รู้ข้อเท็จจริงและ หลักฐานทั้งปวงจนได้ทราบเรื่องราวและรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้มากที่สุด แล้วจะทำให้ทราบว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้นจริงตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่

หรือเพื่อให้ศาลเชื่อว่าจำเป็น ผู้กระทำผิดจริง โดยหากพนักงานสอบสวนเชื่อว่าไม่เป็นความจริงหรือพยานไม่เห็นแต่ให้การกลั่นแกล้งพนักงานสอบสวนก็ยอมแสดงเหตุผลและใช้ดุลพินิจแสดงความคิดเห็นในลักษณะเป็นพยานที่ไม่เพียงพอหรือสงสัยได้ อย่าลืมนึกว่าเขาให้การมาอย่างใดก็บันทึกไปอย่างนั้น ปราศจากการพิเคราะห์ถึงหลักเหตุผล เพื่อจะชั่งน้ำหนักแห่งพยานหลักฐานว่าควรเชื่อฟังได้สักเพียงใด และถ้าพยานดังกล่าวให้การไม่ตรงต่อความเป็นจริง พนักงานสอบสวนก็อาจใช้ดุลพินิจไม่รับฟังพยานนั้นโดยให้เหตุผลแสดงถึงความไม่น่าเชื่อถือของพยานไว้ให้ปรากฏในสำนวนการสอบสวน นั้นได้ เพื่อพนักงานอัยการจะได้นำเป็นหลักฐานแสดงต่อศาลต่อไป

ฉะนั้น พนักงานสอบสวนที่ดีจะต้องปฏิบัติตามหลักการค้นหาความจริงในคดี มีเทคนิควิธีการ และยึดถึงระบบหลักเหตุผลในการรวบรวมหลักฐานในคดี เพื่อให้ได้พยานหลักฐานมาด้วยความชอบธรรมตามหลักเกณฑ์และวิธีการของกฎหมาย ก็จะทำให้คดีนั้น ๆ มีความถูกต้องและชอบธรรมต่อการกลั่นกรองพยานหลักฐานได้ดีที่สุด รวมทั้งก่อให้เกิดคดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการพิจารณาชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาล อันจะทำให้การพิเคราะห์หรือคดีจากพยานหลักฐานนั้นมีความถูกต้องได้มากที่สุด มิทำให้เกิดการพิจารณาคดีที่ผิดพลาดได้โดยง่าย และก่อให้เกิดความเชื่อมั่นจากกระบวนการยุติธรรมได้อย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะ

กล่าวได้ว่าพนักงานสอบสวนเป็นตัวจักรกลสำคัญอันหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมในหน้าที่ของพนักงานสอบสวนซึ่งต้องรับผิดชอบคดีความต่าง ๆ โดยพนักงานสอบสวนเป็นผู้เข้าไปมีบทบาทสำคัญในเบื้องต้นจะต้องเข้าไปทำการสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดเพื่อนำเอาข้อเท็จจริงเข้ามาสู่ระบบหรือกระบวนการของกระบวนการยุติธรรมต่อไป

ดังนั้น การกำหนดตัวบุคลากรซึ่งจะเข้ามาเป็นพนักงานสอบสวนก็ดี จึงต้องมีกรอบมาตรการที่เป็นไปด้วยความละเอียดรอบคอบโดยที่พนักงานสอบสวนต้องทำหน้าที่วินิจฉัยข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานในเบื้องต้นในลักษณะกึ่งตุลาการ (pre-trial) เพื่อสิ่งคดีในกรอบของความน่าเชื่อถือ (Probable cause) สถานภาพและบทบาทของพนักงานสอบสวนจึงจำต้องมีกรอบวิธีพิจารณาให้มีมาตรฐานในการควบคุมบังคับในลักษณะวิชาชีพทางกฎหมาย (Legal Profession)

ทั้งนี้เพราะเหตุว่าพนักงานสอบสวนเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการทั้งหลายอื่นในเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่การพิจารณาพิพากษาในชั้นศาลต่อไป แม้จะมีโครงสร้างของระบบการสอบสวนที่สมบูรณ์เพียงใด มีกฎหมายที่ละเอียดเพียงใด หากขาดพนักงานสอบสวนที่มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ มีคุณธรรม จรรยาบรรณที่ดี การสอบสวนกลับกรงก็ไม่อาจบรรลุเป้าหมายได้ ระบบหรือบุคลากรในชั้นสอบสวนจึงจำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายโดยรอบคอบรัดกุม ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้บทบาทของพนักงานสอบสวนซึ่งจะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไว้ในกฎหมายนั้นจึงต้องมีมาตรฐานในระดับที่ประชาชนยอมรับได้ สอดคล้องทั้งในแง่ทฤษฎีและปฏิบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นข้อกำหนดขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

ด้วยเหตุที่คุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นพนักงานสอบสวนเป็นเรื่องที่จะต้องมีการกำหนดมาตรฐานคุณสมบัติเฉพาะไว้เป็นกรณีพิเศษ โดยพุ่งเป้าไปที่วุฒิภาวะ ความประพฤติ ประวัติความเป็นมาให้สอดคล้องทั้งในแง่กฎหมายและศีลธรรม

ดังนั้น จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ จรรยาบรรณ ตลอดจนอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างไปจากข้าราชการตำรวจทั่วไป เป็นที่พึงแก่ผู้มีคติความในฐานะคนกลางอย่างแท้จริง จำต้องมีองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการส่งเสริมสมรรถภาพและควบคุมพนักงานสอบสวนโดยเอกเทศ นอกเหนือจากสายบังคับบัญชาปกติ ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานสอบสวนได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนได้ตลอดเวลา เพราะพนักงานสอบสวนจะต้องมีความรู้ในวิชาการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยตลอดเวลา นอกจากนี้องค์กรดังกล่าวจะต้องมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแล ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนโดยเฉพาะ ซึ่งจะทำให้พนักงานสอบสวนเกิดความภูมิใจ และมีศรัทธาในการปฏิบัติหน้าที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้สึกได้ว่าพนักงานสอบสวนเป็นผู้มีคุณธรรม มโนธรรม และไม่หวั่นต่ออำนาจอันไม่ชอบธรรมใด ๆ โดยองค์กรเองต้องเข้ามามีบทบาทหน้าที่ที่จะส่งเสริมและควบคุมมาตรฐานการเป็นพนักงานสอบสวนอย่างมีคุณภาพ โดยกำหนดจรรยาบรรณที่มีประสิทธิภาพเป็นหลักเกณฑ์ทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนขึ้นบังคับใช้

จรรยาบรรณพนักงานสอบสวนปรากฏในระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี พ.ศ. 2538 ลักษณะ 8 สอบสวน (บทที่ 1 การสอบสวน) ข้อ 17 ความว่า "พนักงานสอบสวนเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการสอบสวน อำนาจความยุติธรรมทางอาญาแก่ประชาชน จึงต้องมีคุณธรรมและจรรยาบรรณ

สูงเป็นพิเศษ” โดยต้องทำใจเป็นกลาง ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรม ต้องการแต่ความจริงโดยบริสุทธิ์เท่านั้น การซักถามจะต้องระวังอย่าให้เป็นคำถามที่ชี้หน้าให้ผู้ให้ถ้อยคำคล้อยตามหรือชี้ช่องอย่างไรอย่างหนึ่งในเวลาถาม ด้วยเหตุนี้พนักงานสอบสวนจึงต้องมีจรรยาบรรณเป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย

1. พนักงานสอบสวนพึงยึดถืออุดมคติของตำรวจตามที่กำหนดไว้ในประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีโดยเคร่งครัด
2. พนักงานสอบสวนพึงระลึกถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ
3. พนักงานสอบสวนพึงอำนวยความสะดวกแก่คู่กรณีอย่างเสมอภาคโดยถูกต้องตามกฎหมาย และศีลธรรม
4. พนักงานสอบสวนพึงเต็มใจรับแจ้งความแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานตามหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายไม่บิดเบือนข้อเท็จจริงแห่งคดี
5. พนักงานสอบสวนต้องพึงพิเคราะห์ข้อเท็จจริงให้ได้เหตุผลอันน่าเชื่อถือว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดก่อนมีการแจ้งข้อกล่าวหา จับกุมดำเนินคดี และให้คำหนึ่งถึงสิทธิการปล่อยชั่วคราวด้วย
6. พนักงานสอบสวนพึงให้ความสำคัญและให้ความคุ้มครองต่อพยานในคดีอาญา
7. พนักงานสอบสวนพึงรักษาความลับในการสอบสวน
8. พนักงานสอบสวน พึงสำนึกและยึดมั่นในวิชาชีพการสอบสวนและอุตสาหกรรมพยายามในการปฏิบัติหน้าที่อย่างแข็งขัน

ข้อ 18 “ให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนทุกระดับชั้นสอดส่องควบคุมดูแลให้พนักงานสอบสวนพึงมีจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนอย่างแท้จริง เพื่อให้บังเกิดผลดีแก่การปฏิบัติหน้าที่ของตน หากมีการละเลยหรือทำให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนผู้ใดฝ่าฝืนก็ให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาดำเนินการทางวินัยด้วย”

จากขอบเขตและเนื้อหาของจรรยาบรรณดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการวางหลักเกณฑ์ครอบคลุมไว้ทั้งในแง่กฎหมาย วินัย และจริยธรรมในกรอบของศีลธรรมด้วย นับได้ว่าได้วางกรอบไว้อย่างรัดกุมและรอบคอบ เนื้อหามุ่งสนองตอบหลักการให้เหตุผลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เน้นให้พนักงานสอบสวนมุ่งค้นหาความจริงโดยเปิดเผยและตรงไปตรงมา โดยไม่มีการ

บิดเบือนข้อเท็จจริง ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์ไว้โดยครบถ้วน

โดยการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อเป็นมาตรฐานการดำเนินการของพนักงานสอบสวนไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายดังนี้

...ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยโดยคำแนะนำของกรมตำรวจ แต่งตั้งข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ซึ่งสำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาทางกฎหมายหรือประกาศนียบัตรทางกฎหมายที่เทียบได้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ หรือสำเร็จการศึกษาอบรมเกี่ยวกับการสอบสวนโดยเฉพาะจากกรมตำรวจ และมีจรรยาบรรณสูงเป็นพิเศษ เป็นพนักงานสอบสวน

การแต่งตั้งและการพ้นจากตำแหน่งของพนักงานสอบสวน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา...

การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเป็นหน้าที่อันสำคัญยิ่งของการสอบสวนคดีอาญา การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นการแสวงหาหลักฐานต่าง ๆ ทั้งพยานบุคคล พยานวัตถุ และพยานแวดล้อมอื่น ๆ อันที่จะเป็นหลักฐานพิสูจน์การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำผิดจริงหรือไม่ การรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ จะต้องกระทำอย่างมีระบบตามกฎหมายเกณฑ์ และระเบียบวิธีการที่วางไว้โดยเคร่งครัดและไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับใดกำหนดลงไปได้ชัดเจนว่า พนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานมากน้อยแค่ไหน เพียงใด ทั้งนี้เพราะข้อเท็จจริงของแต่ละคดีที่เกิดขึ้นนั้นย่อมมีประเด็นแห่งคดีที่แตกต่างกันออกไป เพราะฉะนั้นถ้าพนักงานสอบสวนที่ขาดคุณธรรมและจรรยาบรรณเป็นหลักปฏิบัติก็สามารถที่จะกระทำการอันเป็นการช่วยเหลือผู้กระทำผิดได้โดยง่าย ดังนั้น คุณธรรมและจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนจึงเป็นปัจจัยสำคัญสูงสุดประการหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งผู้ใดฝ่าฝืนถือว่ามีความผิดต่อกฎหมาย อันจะทำให้ประชาชนมีความเชื่อถือว่าสามารถเป็นหลักประกันความถูกต้องชอบธรรมได้อย่างชัดเจนที่สุด

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าองค์การควบคุมการสอบสวนที่เป็นอิสระ นับว่ามีความสำคัญ เพื่อให้การควบคุมในการสอบสวนคดีอาญาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สมบูรณ์ สามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง ทั้งเป็นการเสริมสร้างขบวนการยุติธรรมให้มีคุณภาพสามารถรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายได้อย่างแท้จริง ส่งเสริมให้พนักงานสอบสวนสามารถ

ปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงจากอิทธิพลและสภาพแวดล้อมภายนอกอันเป็นหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนโดยตรง จึงเห็นควรดำเนินการดังนี้

1. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้พิจารณาบุคคลที่จะแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการควบคุมการสอบสวนแล้วเสนอขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี
2. คณะกรรมการควบคุมการสอบสวนประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้
 - 2.1 ปลัดกระทรวงมหาดไทย
 - 2.2 อธิบดีกรมตำรวจ
 - 2.3 อัยการสูงสุด
 - 2.4 อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา
 - 2.5 ข้าราชการตุลาการตั้งแต่ชั้นหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ขึ้นไป จำนวน 3 นาย
 - 2.6 เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ
3. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการควบคุมการสอบสวน ควรจะได้มีอำนาจหน้าที่เป็นผู้กำหนดนโยบายและข้อบังคับเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา กำหนดคุณวุฒิ มาตรฐานของพนักงานสอบสวน พิจารณาข้อบกพร่องของพนักงานสอบสวน และมีอำนาจเสนอแนะต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในการแต่งตั้งและถอดถอนพนักงานสอบสวนในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย

และการกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวนนั้น แม้จะมีองค์กรควบคุมตรวจสอบและพนักงานสอบสวนที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดีเพียงใด แต่ถ้าประชาชนที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวนเมื่อเกิดคดีขึ้น ก็อย่าหวังเลยว่าการสอบสวนกลั่นกรองในชั้นสอบสวนนั้นจะเกิดประสิทธิภาพขึ้นมาได้ โดยเฉพาะการสอบสวนคดีอาญานั้นจะต้องมีพยานบุคคลผู้รู้เห็นเหตุการณ์ด้วยเสมอ แต่ปรากฏว่าพนักงานสอบสวนมักประสบปัญหาจากการที่ประชาชนไม่ยอมร่วมมือให้การเป็นพยาน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลหลายประการคือ ประชาชนมีทัศนคติไม่ดีต่อดำรวจ และพนักงานสอบสวนไม่ให้ความสะดวกแก่พยานในการเป็นพยาน เช่น ปล่อยให้พยานมารอเป็นเวลานานเกินสมควร และใช้กริยาวาจาไม่สุภาพข่มขู่ โดยพยานมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยในการให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวน เพราะเกรงว่าฝ่ายผู้กระทำผิดจะทำร้ายตนหรือบุคคลในครอบครัว ซึ่งพนักงานสอบสวนเองก็ไม่สามารถคุ้มครองให้ความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึง

ดังนั้น พนักงานสอบสวนเองจึงควรปลูกจิตสำนึกในหน้าที่ โดยสร้างทัศนคติเสียใหม่ ให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสในตัวพนักงานสอบสวน และต้องอำนวยความสะดวกให้แก่พยาน อย่างดีที่สุด โดยระลึกเสมอว่าประชาชนที่มาให้การเป็นพยานนั้นเป็นผู้มีความเสียสละและเป็น ผู้ช่วยเหลือสังคมน สมควรได้รับการยกย่องจากสังคม และพนักงานสอบสวนเองก็ต้องมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อประชาชน ทำให้ประชาชนมองภาพลักษณ์ของพนักงานสอบสวนไปใน ทางที่ดี ซึ่งสามารถสร้างความอบอุ่นใจ และอำนวยความสะดวกได้อย่างแน่แท้ ทำให้เกิดความ สงบสุขและความเรียบร้อยในสังคมได้ต่อไป เมื่อประชาชนเห็นถึงภาพดังกล่าวก็จะได้หันมา ให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวนเพื่อจะได้เกิดประโยชน์อย่างสูงต่อประสิทธิภาพในการ กลั่นกรองคดีชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวน

และตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี พ.ศ. 2538 ลักษณะ 8 สอบสวน (บทที่ 6 การคุมพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา) ข้อ 1 กำหนดให้มีการป้องกันพยานสำคัญ ในคดีอาญา เนื่องจากพยานบุคคลมีความสำคัญต่อการพิจารณาคดีในชั้นศาล กล่าวคือ การอ้าง บันท์กการจับกุม ซึ่งเป็นพยานชั้นที่สองนั้นควรจะต้องนำพยานบุคคลเข้าสืบประกอบ และบันท์ก คำให้การชั้นสอบสวนหรือสรรพเอกสารอื่นในสำนวนการสอบสวน แม้จะอ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ก็จำเป็นต้องมีพยานบุคคลนำสืบประกอบ ยิ่งในคดีที่มีข้อหาในความผิดซึ่งจำเลยรับ สรรพภาพนั้น กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป หรือโทษสถาน ที่หนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ในทางปฏิบัติ ก็จำเป็นต้องมีพยานบุคคลเข้าสืบเพื่อให้ศาลเชื่อตามฟ้องโจทก์

ดังนั้น ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี พ.ศ. 2538 ลักษณะ 8 สอบสวน (บทที่ 6 การคุมพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา) ข้อ 1 จึงกำหนดหลักเกณฑ์ให้พนักงาน สอบสวนเป็นหลักปฏิบัติต่อพยาน ดังนี้

ข้อ 1 พนักงานสอบสวนมักจะไม่สามารถติดตามพยานหรือผู้เสียหายไปเบิกความได้ เพราะพยานหรือผู้เสียหายไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือจุดที่อยู่ของพยานหรือผู้เสียหายไม่ชัดเจน เพิกเฉย จงใจไม่ติดตามพยานหรือผู้เสียหาย พยานหรือผู้เสียหายบิดพลิ้วไม่เต็มใจไปเบิกความ หรือถูกคุกคาม ชูเชิญ หรือได้รับผลประโยชน์ เป็นเหตุให้คดีขาดพยานหลักฐานสำคัญจนศาล พิพากษายกฟ้อง จึงให้พนักงานสอบสวนและผู้เกี่ยวข้องรับผิดชอบถือปฏิบัติ ดังนี้

1.1 พนักงานสอบสวนต้องสอบสวนถึงถิ่นที่อยู่ของพยาน ซึ่งไม่ใช่ข้าราชการ ประจำให้ได้ความแน่ชัดว่ามีที่อยู่ตามทะเบียนบ้านและที่อยู่ชั่วคราวว่าอยู่ที่ใด อีกทั้งสถานที่ทำงาน

หรือสถานที่อื่นที่อาจติดต่อได้ หมายเลขโทรศัพท์ที่ทำงานและที่บ้าน (ถ้ามี) โดยให้บันทึกบัตรประจำตัวหรือหลักฐานอื่นๆ ไว้ และควรตรวจสอบว่ามีถิ่นที่อยู่ดังปรากฏในคำให้การจริงหรือไม่ ทั้งนี้ต้องคอยติดตามสอดส่องอยู่เสมอแล้วให้ลงบันทึกในรายงานประจำวันไว้เป็นหลักฐานทุกครั้ง

เมื่อพยานหรือผู้เสียหายไม่มีถิ่นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง เช่น กรรมกรก่อสร้าง หรือมีกิจธุระชั่วคราว ก็ให้สอบถามว่าจะย้ายจากที่อยู่เดิมหรือเดินทางกลับเมื่อใด ให้พิจารณาว่าจะเป็นระยะเวลาานพอที่จะไปเบิกความได้ทันหรือไม่ แล้วให้รีบทำสำนวนเสนอพนักงานอัยการโดยเร็วที่สุด และขอทราบวันนัดสืบพยานจากพนักงานอัยการ ถ้าเห็นว่าจะไม่ทันก็ให้รีบตรวจสอบกับตำรวจท้องที่ที่พยานหรือผู้เสียหายอ้างว่าจะไปอยู่นั้น พร้อมกับขอความร่วมมือให้ติดตามอย่างใกล้ชิดแล้ว และให้ตำรวจท้องที่รายงานผลให้ทราบโดยด่วน

1.2 เมื่อเห็นว่าพยานอาจจะบิดพลิ้วไม่ไปเบิกความชั้นศาล ให้พนักงานสอบสวนไปพบพยานยังสถานที่อยู่หรือที่ทำงานให้ได้ โดยให้ลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐานทั้งไปและกลับทุกครั้ง และขอความร่วมมือพยานให้ไปพบพนักงานอัยการเพื่อทบทวนเหตุการณ์โดยสังเกตท่าทีและความรู้สึกของพยาน หากเชื่อว่าพยานหาทางบิดพลิ้วไม่ไปเบิกความชั้นศาล ให้พนักงานสอบสวนรีบรายงานเสนอตามลำดับถึงผู้บังคับการ หรือหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดแล้วแต่กรณีพิจารณาสั่งการให้สอดส่องดูแลพยานไปเบิกความตามกำหนดวันเวลาในหมายเรียกของศาล

1.3 หากพยานสำคัญมีเหตุที่จะเกิดอันตรายก่อนที่จะไปเบิกความต่อศาลให้พนักงานสอบสวนจัดการคุ้มครองพยานเป็นพิเศษ ถ้าการที่จะไปเบิกความต้องใช้เวลาานานให้รายงานชี้แจงเหตุผลพร้อมอัตราเบี้ยเลี้ยงในอัตราคนละหนึ่งร้อยบาทต่อวัน เสนอต่อผู้มีอำนาจอนุมัติ

1.4 ถ้าพยานหรือผู้เสียหายเป็นคนยากจนขัดสน สมควรจะอนุเคราะห์ให้ได้รับเงินค่าพาหนะหรือเบี้ยเลี้ยงทั้งสองอย่าง ก็ให้พนักงานสอบสวนรับรองความยากจนขัดสนของพยานหรือผู้เสียหายไปยังพนักงานอัยการ เพื่อพิจารณาดำเนินการช่วยเหลือต่อไป

1.5 การส่งหมายเรียกให้พยานหรือผู้เสียหายซึ่งพนักงานอัยการ หรือศาล เป็นผู้ส่งมายังพนักงานสอบสวนหรือหัวหน้าพนักงานสอบสวน ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเจ้าของคดีนั้นหรือหัวหน้าพนักงานสอบสวน แล้วแต่กรณีเป็นผู้รับผิดชอบในการส่งหมายดังกล่าว

ในกรณีที่ผู้ถูกหมายเรียกอยู่นอกเขตอำนาจ ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนส่งหมายเรียกนั้นไปยังหัวหน้าพนักงานสอบสวนซึ่งผู้ถูกหมายเรียกอยู่ในเขตท้องที่จัดการส่งหมายนั้นให้แก่ผู้ถูกหมายเรียกโดยเร็ว แล้วรีบแจ้งผลการส่งหมายพร้อมด้วยใบรับหมายไปให้พนักงานสอบสวนเจ้าของคดีหรือหัวหน้าพนักงานสอบสวนทราบทันที

กรณีที่ผู้ถูกหมายเรียกอยู่ในเขตพื้นที่ใกล้เคียงซึ่งพนักงานสอบสวนสามารถไปส่งหมายเรียกได้โดยสะดวกด้วยตนเอง ให้จัดการส่งให้แก่ผู้ถูกหมายเรียกนั้นโดยเร็ว

หากมีเหตุขัดข้องไม่สามารถส่งหมายเรียกให้ผู้ถูกหมายเรียกได้ ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้ส่งหมายรีบแจ้งเหตุขัดข้อง พร้อมทั้งส่งหมายนั้นคืนไปยังพนักงานอัยการหรือศาล แล้วแต่กรณีก่อนวันสืบพยานโดยด่วน

การส่งหมายเรียกให้กับผู้ถูกหมายเรียกหรือในรายงานผู้รับหมาย หรือการแจ้งเหตุขัดข้องที่ไม่สามารถส่งหมายได้ดังกล่าวข้างต้น ให้ลงบันทึกประจำวันด้วยทุกครั้ง

1.6 กรณีศาลสั่งตัดพยานและพิพากษายกฟ้อง ให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาว่าเป็นเพราะพนักงานสอบสวนละเลยไม่สนใจติดตามพยาน หรือผู้เสียหาย ไปเบิกความหรือไม่ หากฟังได้ว่าเป็นความบกพร่องให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาข้อบกพร่องของพนักงานสอบสวนและผู้เกี่ยวข้องรับผิดชอบไปตามอำนาจหน้าที่

แม้จะมีระเบียบดังกล่าว แต่ก็ยังปรากฏว่าศาลพิจารณายกฟ้องโจทก์เป็นจำนวนไม่น้อย เนื่องจากพยานสำคัญของคดีหลบหนีไป ซึ่งถ้าจะให้การดำเนินคดีในชั้นพิจารณาของศาลเป็นผลสำเร็จสามารถลงโทษผู้กระทำผิดได้แล้ว ศาลต้องเชื่อโดยปราศจากความสงสัยใด ๆ ว่าจำเลยกระทำผิดจริง แต่ในปัจจุบันจะพบว่าคดีส่วนมากที่ศาลต้องยกฟ้องเกิดจากพยานสูญหาย หรือพยานหนี ซึ่งเป็นผลเสียทำให้การกลั่นกรองคดีไม่เป็นผล เพื่อป้องกันการยกฟ้องของศาลในกรณีนี้พนักงานสอบสวนจึงต้องให้ความสำคัญกับพยานและมีมาตรการคุ้มครองพยานให้ดี ให้เกิดความเชื่อมั่นต่อพยานนั้น ซึ่งต้องอาศัยความพร้อมของพนักงานสอบสวนเป็นหลักที่จะสร้างทัศนคติและยอมรับในความปลอดภัยของพยานก่อนและหลังการเบิกความในศาลว่ามีความสำคัญยิ่ง

ส่วนเรื่องการประชุมงานสอบสวนระหว่างตำรวจหน่วยอื่นกับพนักงานสอบสวนท้องที่ ตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี พ.ศ. 2538 ลักษณะ 8 สอบสวน (บทที่ 10 การประชุมงานสอบสวนระหว่างตำรวจหน่วยอื่นกับพนักงานสอบสวนท้องที่) บัญญัติไว้ดังนี้

ข้อ 1 เมื่อตำรวจหน่วยอื่นได้รับอนุญาตให้ไปสอบสวนคดีฝ่ายเดียวหรือร่วมสอบสวนกับตำรวจท้องที่ ให้ตำรวจท้องที่ให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวก โดยหัวหน้าตำรวจที่จะไปสอบสวนนั้นต้องมีหนังสือระบุอำนาจหน้าที่ที่ได้รับอนุญาตกำกับไปด้วย เว้นแต่เป็นเรื่องลับ

ในการสอบสวนร่วมกัน ถ้าพนักงานอัยการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม ให้พนักงานสอบสวนท้องที่แจ้งกำหนดวันเวลาที่จะทำการสอบสวนเพิ่มเติมให้ตำรวจหน่วยอื่นทราบ โดยมีเวลาที่พอที่จะมาร่วมดำเนินการได้ เมื่อตำรวจหน่วยอื่นทราบแล้วไม่สามารถร่วมดำเนินการตามกำหนดนัดได้ ก็ให้พนักงานสอบสวนท้องที่ดำเนินการไปโดยไม่ต้องรอ

ข้อ 2. เมื่อสอบสวนเสร็จแล้วให้ตำรวจหน่วยที่รับคำร้องทุกข์ไว้เป็นผู้รับผิดชอบส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการ

อย่างกรณีคดี “เซอรี แอน” ที่ถูกฆาตกรรม เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจากหน่วยสอบสวนกลาง (กองปราบปราม) ไปค้นพบพยานหลักฐานใหม่ในคดี จะเห็นได้ว่าระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีไม่มีกล่าวไว้ในกรณีถ้าจากการสอบได้พยานหลักฐานใหม่ที่เกี่ยวพันกับคดีกำลังดำเนินอยู่ จะต้องทำให้พนักงานสอบสวนท้องที่กับพนักงานสอบสวนที่เข้ามาใหม่มีความเชื่อมโยงกัน โดยเมื่อพนักงานสอบสวนกองปราบปรามได้พยานหลักฐานใหม่ ต้องรีบส่งให้พนักงานสอบสวนเจ้าของคดี เพื่อประสานงานกับพนักงานอัยการ และรีบนำพยานหลักฐานใหม่เสนอให้พนักงานอัยการในทันที เพื่อพนักงานอัยการจะได้นำมารวมเข้าในชั้นพิจารณาคดีในเรื่องเดียวกัน และอาจยื่นคำร้องขอถอนฟ้องผู้ที่มีได้กระทำผิดได้ทันต่อเวลาคือก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา นั้นเอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 อันจะทำให้เกิดความเชื่อถือในหลักประกันต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริง จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี พ.ศ. 2538 ลักษณะ 8 สอบสวน (บทที่ 10 การประสานงานสอบสวนระหว่างตำรวจหน่วยอื่นกับพนักงานสอบสวนท้องที่) ดังนี้

“...เมื่อตำรวจหน่วยอื่นที่เข้าร่วมทำการสอบสวน และได้พบพยานหลักฐานใหม่ให้ตำรวจหน่วยอื่นรีบรวบรวมพยานหลักฐานนั้นส่งให้ตำรวจท้องที่ในทันที และเมื่อตำรวจท้องที่ได้รับแล้วให้รีบประสานงานกับพนักงานอัยการ แล้วส่งพยานหลักฐานใหม่แก่พนักงานอัยการโดยมิชักช้า”

จะได้เป็นแนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนสืบต่อไป และเป็นการให้การสอบสวนคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นต้นให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม มีประสิทธิภาพ รัดกุม เป็นหลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้อย่างแท้จริง